

Vlaamse Regering

Ministerieel besluit houdende wijziging van het ministerieel besluit van 10 mei 1999 houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht van het woonhuis, atelier en omgevende tuin van kunstenaar-glazenier Michel Martens

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR, INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, l, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010 en 19 november 2010;

Gelet op het ministerieel besluit van 10 mei 1999 houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht (van het woonhuis, atelier en omgevende tuin van de kunstenaar-glazenier Michel Martens te Brugge, Sint-Andries);

Gelet op het ministerieel besluit van 14 juni 2010 houdende wijziging van het ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht van het woonhuis, atelier en omgevende tuin van de kunstenaar-glazenier Michel Martens;

Gelet op het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge van 22 december 2010, waarin wordt gesteld dat het beschermingsbesluit van 10 mei 1999 betreffende het woonhuis, atelier en omgevende tuin, inbegrepen de zich erin bevindende roerende goederen, onroerend door bestemming, met name de aanwezige meubels, kunstwerken en archief, zoals gewijzigd bij M.B. van 14 juni 2010, gelegen te Sint-Andries-Brugge, Zeeweg 65, als onbestaande moet worden beschouwd;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, gedateerd 7 april 2011;

Overwegende dat het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg van 22 december 2010 de Vlaamse overheid veroordeelt om de vastgestelde onwettigheid ongedaan te maken en uit het rechtsverkeer te doen verdwijnen, en dat dit binnen de twee maanden na betekening van het vonnis dient te gebeuren op straffe van een dwangsom van 10.000 euro per dag vertraging;

Overwegende dat dit vonnis uitvoerbaar is bij voorraad;

Overwegende dat het vonnis vaststelt 1) dat de oorspronkelijke bescherming onwettig is omdat het een schending betreft van het zorgvuldigheidsbeginsel, m.n. doordat geen melding wordt gemaakt van het feit dat de bescherming ook een aanbouw omvat van architect Felix en doordat een aan het beschermingsbesluit vastgehecht plan niet met de werkelijkheid overeenstemt; 2) dat de bescherming als monument ook voor een gedeelte een onvergunde constructie en vijver betreft en als dusdanig in strijd is artikel 146 van het toen geldende decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999; 3) dat het beschermingsbesluit een schending van de formele motiveringswet van 1991 betreft, vermits het besluit niet aangeeft dat de ingediende adviezen van de provincie West-Vlaanderen en de stad Brugge werden onderzocht, en vermits ook het nietszeggende advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, waarnaar in het beschermingsbesluit van 10 mei 1999 wordt verwezen, nergens aangeeft dat de opmerkingen van de stad Brugge of de provincie West-Vlaanderen werden besproken, behandeld of beantwoord;

Overwegende dat de rechtbank verder vaststelt dat de huidige eigenaars van het beschermd goed schade lijden, schade die volgens een eenzijdig door de huidige eigenaars aangestelde deskundige schatter te wijten is aan de bescherming als geheel, met inbegrip van de inboedel zoals opgenomen in de inventaris van het atelier en woonhuis van de glaskunstenaar Michel Martens (1921 – 2006), als bijlage bij het ministerieel besluit, waardoor het goed niet meer als woning aanzien kan worden maar als museum dient beschouwd te worden, en de facto onbewoonbaar wordt;

Overwegende dat de erfgoedwaarden van de oorspronkelijke woning van Michel Martens nog altijd aanwezig zijn. De woning met atelier werd gebouwd door de kunstenaar in samenwerking met architect Arthur Degeyter (1919-2004) en vormt hierdoor een illustratie van de samenwerkingsverbanden die tussen deze architect en de glaskunstenaar bestaan hebben meer bepaald in de naoorlogse kerkenbouw (bijvoorbeeld de kerk van de Sint-Sixtusabdij West-Vleteren). Het gebouw, gelegen op een ruim terrein in de bossen van Sint-Andries, werd gerealiseerd vanaf 1951 (bouwtoelating 20 september 1951) en is in direct verband te brengen met de opdracht die de kunstenaar had gekregen voor de glasramen van de

kathedraal van Bukavu in het toenmalige Belgisch Kongo, hetgeen een hoge werkruimte vereiste. Het is een voorbeeld van een functioneel kunstenaarshuis in een ruime tuin met een woon- en een werkgedeelte, gerealiseerd in een functioneel modernistische stijl die zich afzette tegen het toen heersende regionalisme. Het leefgedeelte heeft geen verdieping en alle ruimten, ook deze van het slaapgedeelte, liggen gelijkvloers naast elkaar. Enkel het atelier is hoger opgetrokken in functie van het specifieke doel en gebruik: ontwerp en realisatie van glasramen, veelal voor kerkgebouwen en dus van aanzienlijke hoogte. De hoge ruimte is voor ongeveer de helft horizontaal opgedeeld met een mezzanine waar zich de glasvoorraad en het tekenbureau met archief bevinden. De werkruimte zelf is open tot onder het plat dak en wordt verlicht door een groot raam waarvoor grote glasramen konden worden opgehangen. Aldus getuigt deze opbouw van dit atelier van het volledige realisatieproces van glasramen, gaande van ontwerp over materiaalgebruik naar uitvoering en presentatie. Het geheel van leef- en werkruimte in een groene omgeving als resultaat van één concept is een getuigenis van zowel de leefomgeving en het werkproces van een belangrijke Vlaamse glazenier uit de tweede helft van de twintigste eeuw, als van diens artistieke overtuiging zoals vormgeven in zijn eigen verblijf;

Overwegende het feit dat de aanbouw van de hand van architect Felix en de vijver in de tuin zonder vergunning zijn gerealiseerd, en gelet op het vonnis dat stelt dat de bescherming van deze elementen in strijd is met het toen geldende decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999;

Overwegende dat de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen pleit voor het behoud van de bescherming van de woning van de glaskunstenaar Michel Martens;

Overwegende dat de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen verder voorstelt de kunstwerken in de woning en in de tuin niet uit de bescherming te lichten, maar aangeeft dat het meubilair wel uit de bescherming kan worden gelicht;

Overwegende echter de terechte adviezen uitgebracht door het stadsbestuur van Brugge en de provincie West-Vlaanderen waarin uitdrukkelijk gewezen wordt op de mogelijke problemen verbonden aan de bescherming als geheel, met inbegrip van de inboedel zoals opgenomen in de inventaris van het atelier en woonhuis van de glaskunstenaar Michel Martens, waardoor de facto de herbestemmingsmogelijkheden te zeer beperkt worden;

Overwegende, ten overvloede, dat door de aanwezigheid van de kunstwerken en de uitrusting van het atelier een culturele, museale functie de meest aangewezen herbestemming lijkt, waarvoor echter geen interesse en/of middelen blijken te bestaan, zelfs niet voor het beperken van het museale gedeelte tot het atelier van de kunstenaar zoals bleek uit de bijeenkomst ter plekke van 28 maart 2007 waar op

initiatief van Onroerend Erfgoed een groot aantal externen werd uitgenodigd, met name vertegenwoordigers van het Corpus Vitrianum, de Stichting Vlaams Erfgoed, de Vlaamse Contactcommissie voor Monumentenzorg, het provinciebestuur West-Vlaanderen en de Stad Brugge(afwezig), en waar bij wijze van pragmatische en mogelijke oplossing de oprichting van een vorm van stichting werd gesuggereerd voor de ontsluiting van enkel het atelier waar de kunstwerken in verzameld konden worden terwijl het huis en de tuin eventueel konden verkocht worden als private woning(zie ons schrijven aan de erfgenamen van 22/11/2007), suggestie waar door de erfgenamen niet is op ingegaan

Overwegende dat de in de omgevende tuin aanwezige kunstwerken (spiegelsculpturen) zwaar beschadigd of teloor gegaan zijn, waardoor de erfgoedwaarden die aanleiding hebben gegeven tot de bescherming van de omgevende tuin, in belangrijke mate aangetast en/ of verdwenen zijn;

Overwegende dat dit met name blijkt uit het proces-verbaal met betrekking tot vastgestelde algemene toestand van verwaarlozing van het woonhuis-atelier en tuin van glazenier-kunstenaar M. Martens, Zeeweg 65 te Sint-Andries (Brugge), opgemaakt door de gewestelijk erfgoedinspecteur op 22 januari 2010, in het bijzonder uit bijlage 3 bij dit proces-verbaal met als titel "Beeldentuin: staat van bevinding" waarin Warner Berckmans, onafhankelijk glazenier-restaurateur, verslag doet van zijn vaststellingen ter plaatse op 15 september 2009;

Overwegende dat dit toestandrapport als volgt concludeert: "Samengevat kan gesteld worden dat de huidige toestand van de werken in de eerste plaats wordt veroorzaakt door de gebruikte constructiewijzen, de materialen zelf en hun beperkte bestendigheid in de tijd tegen de werking van de natuurelementen. Een consequent onderhoud van de werken (reiniging, vrij houden van begroeiing enz...) zou dit proces slechts in beperkte mate hebben kunnen vertragen, en geenszins hebben kunnen tegen houden.";

Overwegende dat de heer Berckmans bovendien aangeeft dat "De werken zoals ze destijds werden uitgevoerd, zijn mogelijk wel bedoeld om permanent in een buitenopstelling te staan, maar zijn zeker niet bestand om lang te kunnen weerstaan aan de werking van de natuurelementen, en in het bijzonder de werking van water, vocht, licht (UV, ...). Opties voor restauratie-conservatie moeten met deze vaststelling zeker rekening houden.";

Overwegende dat het rapport "Beeldentuin: staat van bevinding" wordt afgesloten met een aantal specifieke restauratietechnische overwegingen die telkens opnieuw een impact hebben op de authenticiteit van de kunstwerken,

BESLUIT :

Artikel 1. In artikel 1, eerste streepje wordt vervangen “Het woonhuis, atelier en omgevende tuin van de kustenaar-glazenier Michel Martens, inbegrepen de zich erin bevindende roerende zaken, onroerend door bestemming, met name de aanwezige meubels en kunstwerken,” door “Het woonhuis en atelier van de kustenaar-glazenier Michel Martens, met uitzondering van de uitbreiding, ontworpen door architect Paul Felix”.

Art. 2. In artikel 1, eerste streepje worden de kadastrale perceelnummers “182K2, 182N, 182R” vervangen door het kadastrale perceelnummer “182K2(deel)”.

Art. 3. In artikel 1 wordt de volgende paragraaf geschrapt: “De artistieke waarde wordt als volgt omschreven: als zijnde een waardevolle verzameling bestaande uit 126 representatieve kunstwerken, die op een unieke manier de evolutie van het oeuvre van de kunstenaar M. Martens weergeven, gaande van glas in lood tot spiegelsculpturen en, die worden gekenmerkt door hun integratie en hun nadrukkelijke conversatie met de omgeving, waardoor ze, eenmaal geplaatst, moeilijk kunnen weggedacht worden.”

Art. 4. In artikel 1 wordt de omschrijving van de historische, in casu architectuur-historische waarde “als zijnde een gaaf bewaarde functionalistische kunstenaarswoning-atelier, gelegen midden groene omgeving met aangepaste eigentijdse meubelen, ontworpen in de jaren 1950 door de kunstenaar zelf in samenwerking met de architect A. Degeyter (Brugge).” vervangen door wat volgt: “als zijnde een gaaf bewaarde functionalistische kunstenaarswoning-atelier, gelegen midden groene omgeving, ontworpen in de jaren 1950 door de kunstenaar zelf in samenwerking met de architect A. Degeyter (Brugge).”

Art. 5. In artikel 1 wordt de omschrijving van de sociaal-culturele waarde “als zijnde het woonhuis-atelier met inboedel en kunstwerken van een belangrijk en internationaal vermaard glazenier-kunstenaar en leermeester M. Martens, wiens creativiteit zowel tot uiting kwam in de functionele kunst – als toonaangevend glazenier met vernieuwende ideeën inzake sacrale kunst –, en in de beeldhouwkunst met zijn glas- en spiegelsculpturen.” vervangen door “als zijnde het woonhuis-atelier van een belangrijk en internationaal vermaard glazenier-kunstenaar en leermeester M. Martens, wiens creativiteit zowel tot uiting kwam in de functionele kunst – als toonaangevend glazenier met vernieuwende ideeën inzake sacrale kunst –, en in de beeldhouwkunst met zijn glas- en spiegelsculpturen.”

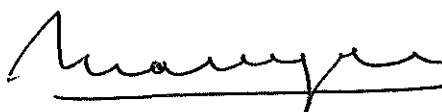
Art. 6. In artikel 1 wordt de volgende paragraaf geschrapt: “De wetenschappelijke waarde wordt als volgt omschreven: als zijnde een uniek documentatiecentrum met atelier en kunstwerken, volledig ingericht volgens de geest van de kunstenaar, welke een ideale site vormt voor wetenschappelijk onderzoek en /of opleidingen.”

Art. 7. De beide plannen bij het ministerieel besluit van 10 mei 1999 houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht worden vervangen door het plan als bijlage bij dit besluit.

Brussel,

30 JUNI 2011

De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Geert Bourgeois', written over a horizontal line.

Geert BOURGEOIS